

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2021. gada 18. februārī

Satversmes tiesas 1. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Sanita Osipova, tiesneši Gunārs Kusiņš un Artūrs Kučs,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto [..] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 6/2021),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzējs pēc būtības lūdz Satversmes tiesu:

1.1. atzīt Prokuratūras likuma 1. panta pirmo daļu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 82., 84. un 86. pantam, Apvienoto Nāciju Tiesu varas neatkarības pamatprincipu 5. pantam un Apvienoto Nāciju Prokuroru lomas vadlīniju 10. pantam;

1.2. atzīt Prokuratūras likuma 6. panta trešo daļu un Kriminālprocesa likuma 373. panta septīto daļu par neatbilstošu Satversmes 92. pantam, Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas (turpmāk – Deklarācija) 8. pantam, 10. pantam un 29. panta otrajai daļai, kā arī Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 6. panta pirmajai daļai un 13. pantam;

1.3. izdarīt grozījumus Prokuratūras likuma 1. panta pirmajā daļā un 6. panta trešajā daļā, kā arī Kriminālprocesa likuma 373. panta septītajā daļā.

2. Prokuratūras likuma 1. panta pirmā daļa nosaka:

„Prokuratūra ir tiesu varas institūcija, kas patstāvīgi veic uzraudzību pār likumības ievērošanu šajā likumā noteiktās kompetences ietvaros.”

Prokuratūras likuma 6. panta trešā daļa paredz:

„Prokurora rīcība vai lēmums pārsūdzams šajā likumā un procesuālajos likumos noteiktajos gadījumos un kārtībā. Sūdzības jautājumos, kas ir tikai prokuratūras kompetencē, iesniedzamas vienu līmeni augstākas prokuratūras struktūrvienības virsprokuroram, bet par Ģenerālprokuratūras prokurora rīcību vai lēmumu – ģenerālprokuroram. Šo amatpersonu pieņemtie lēmumi nav pārsūdzami.”

Savukārt Kriminālprocesa likuma 373. panta septītā daļa nosaka:

„Apmierinot sūdzību par lēmumu atteikties uzsākt kriminālprocesu, prokurors var pilnīgi vai daļēji atcelt vai grozīt pārsūdzēto lēmumu. Prokurora nolēmums, ar kuru noraidīta vai apmierināta sūdzība, nav pārsūdzams. Personai, kura iesniegusi sūdzību, nosūta informāciju par sūdzības izlemšanu.”

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

Turklāt saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu, ja konstitucionālajā sūdzībā sniegtais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

4. Saskaņā ar Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 1. pantu Satversmes tiesa izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei, kā arī citas ar likumu tās kompetencē nodotās lietas. Satversmes tiesas kompetence izsmeltoši noteikta Satversmes tiesas likuma 16. pantā (*sk. Satversmes tiesas 2009. gada 20. janvāra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2008-25-03 8.1. punktu*).

4.1. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. un 6. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei, kā arī lietas par

Latvijas nacionālo tiesību normu atbilstību tiem Latvijas noslēgtajiem starptautiskajiem līgumiem, kuri nav pretrunā ar Satversmi.

Tādējādi prasījums atzīt Prokuratūras likuma 1. panta pirmo daļu par neatbilstošu Satversmes 82., 84. un 86. pantam, kā arī prasījums atzīt Prokuratūras likuma 6. panta trešo daļu un Kriminālprocesa likuma 373. panta septīto daļu par neatbilstošu Satversmes 92. pantam, Konvencijas 6. panta pirmajai daļai un 13. pantam ir piekritīgs Satversmes tiesai.

4.2. Savukārt Deklarācija, Apvienoto Nāciju Tiesu varas neatkarības pamatprincipi un Apvienoto Nāciju Prokuroru lomas vadlīnijas nav Latvijai saistoši starptautiskie līgumi. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums atzīt Prokuratūras likuma 1. panta pirmo daļu par neatbilstošu Apvienoto Nāciju Tiesu varas neatkarības pamatprincipu un Apvienoto Nāciju Prokuroru lomas vadlīniju normām, kā arī prasījums atzīt Prokuratūras likuma 6. panta trešo daļu un Kriminālprocesa likuma 373. panta septīto daļu par neatbilstošu Deklarācijas normām nav piekritīgs Satversmes tiesai.

4.3. Pieteikuma iesniedzējs pēc būtības lūdz Satversmes tiesu arī izdarīt grozījumus Prokuratūras likuma 1. panta pirmajā daļā, proti, izteikt šo normu jaunā redakcijā, kā arī grozīt Prokuratūras likuma 6. panta trešo daļu un Kriminālprocesa likuma 373. panta septīto daļu, nosakot iespēju pārsūdzēt prokurora lēmumu administratīvajā procesā.

Satversmes tiesas likuma 16. pants neparedz Satversmes tiesas kompetenci izstrādāt un pieņemt ārējus normatīvos aktus vai ierosināt citām institūcijām izstrādāt normatīvos aktus. Līdz ar to šā lēmuma 1.3. apakšpunktā norādītais lūgums nav piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punktu Satversmes tiesas kolēģija ir tiesīga atteikties ierosināt lietu, ja pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu.

Lai izvērtētu, vai pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu, jānoskaidro, vai: 1) prasījums formāli ir izspriests; 2) prasījums ir mainījies pēc būtības; 3) pastāv būtiski jauni apstākļi, kuru dēļ prasījumu nevarētu uzskatīt par jau izspriestu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2016. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2015-19-01 10.1.–10.5. punktu*).

Satversmes tiesa 2006. gada 20. decembrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2006-12-01 „Par Prokuratūras likuma 1. panta pirmās daļas, 4. panta pirmās

daļas, 6. panta trešās daļas, 22. panta un 50. panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1., 58., 82., 86. un 90. pantam” (turpmāk – lieta Nr. 2006-12-01).

Satversmes tiesa lietā Nr. 2006-12-01 citstarp analizēja prokuratūras statusu un vietu valsts konstitucionālajā sistēmā. Satversmes tiesa secināja, ka ne visas pie tiesu varas piederošās institūcijas spriež tiesu un institūcijas, kurās persona var vērsties savu aizskarto tiesību un likumisko interešu aizstāvībai, var tikt noteiktas ne vien Satversmē, bet arī likumā. Valsts pati var noteikt prokuratūras vietu valsts institūciju sistēmā, nodrošinot prokuratūrai tās funkciju veikšanai nepieciešamo statusu. Tieši pašreizējais prokuratūras statuss – tiesu varas institūcija – vislabāk nodrošina gan prokuratūras funkciju efektīvu izpildi, gan tiesu varas neatkarību kopumā un pilnībā atbilst varas dalīšanas principam (*sk. Satversmes tiesas 2006. gada 20. decembra sprieduma lietā Nr. 2006-12-01 6.–14. punktu*). Ņemot vērā minēto, Satversmes tiesa citstarp atzina Prokuratūras likuma 1. panta pirmo daļu par atbilstošu Satversmes 82. un 86. pantam.

Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu atzīt Prokuratūras likuma 1. panta pirmo daļu par neatbilstošu Satversmes 82., 84. un 86. pantam. Šis prasījums pieteikumā pamatots ar vispārīgu Pieteikuma iesniedzēja viedokli par prokuratūras funkcijām un statusu, kā arī iebildumiem pret Satversmes tiesas spriedumu lietā Nr. 2006-12-01. Papildus Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka Prokuratūras likumā noteiktā prokuroru iecelšanas kārtība neatbilst Satversmes 84. pantā paredzētajai tiesnešu iecelšanas kārtībai.

Pieteikumā norādītie apsvērumi par Prokuratūras likuma 1. panta pirmās daļas iespējamo neatbilstību Satversmes 82., 84. un 86. pantam pēc būtības attiecas uz jautājumu par prokuratūras statusu un vietu valsts konstitucionālajā sistēmā. Tas vien, ka Pieteikuma iesniedzējs papildus vispārīgi norādījis uz Satversmes 84. pantu, nemaina šī pieteikumā ietvertā prasījuma būtību. Satversmes tiesa šādu prasījumu jau izsprieda lietā Nr. 2006-12-01, citstarp pārbaudot Prokuratūras likuma 1. panta pirmās daļas atbilstību Satversmes 82. un 86. pantam. Pieteikumā nav sniegts pamatojums tam, ka pastāvētu būtiski jauni apstākļi, kuru dēļ šo prasījumu nevarētu uzskatīt par jau izspriestu.

Līdz ar to pieteikums daļā par Prokuratūras likuma 1. panta pirmās daļas neatbilstību Satversmes 82., 84. un 86. pantam ir iesniegts par jau izspriestu prasījumu.

6. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktu persona ir tiesīga iesniegt pieteikumu Satversmes tiesai tai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Valsts policijas amatpersona nolēma atteikties uzsākt kriminālprocesu pēc Pieteikuma iesniedzēja iesnieguma, jo konkrētajā gadījumā nekonstatēja ziņas, kas liecinātu par noziedzīgu nodarījumu. Pieteikuma iesniedzējs pārsūdzēja šo lēmumu prokuroram. Prokurors noraidīja Pieteikuma iesniedzēja sūdzību, un šis prokurora lēmums saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 373. panta septīto daļu nav pārsūdzams. Pieteikuma iesniedzējs vērsās ar sūdzību pie ģenerālprokurora par prokurora lēmumu. Finanšu un ekonomisko noziegumu izmeklēšanas prokuratūras virsprokurors sniedza atbildi uz minēto sūdzību. Par šo atbildi Pieteikuma iesniedzējs iesniedza vēl vienu sūdzību ģenerālprokuroram. Uz šo Pieteikuma iesniedzēja sūdzību atbildi sniedza Organizētās noziedzības un citu nozaru specializētās prokuratūras virsprokurors.

Pēc Pieteikuma iesniedzēja ieskata, konkrētajā gadījumā ir aizskartas viņam Satversmes 92. panta pirmajā teikumā noteiktās tiesības uz taisnīgu tiesu, jo Prokuratūras likuma 6. panta trešā daļa un Kriminālprocesa likuma 373. panta septītā daļa (turpmāk – apstrīdētās normas) liedz viņam tiesības pārsūdzēt prokurora lēmumu tiesā.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likumā noteiktās prasības.

7. Satversmes tiesas likuma 18. panta otrā daļa noteic, ka vairāku aktu apstrīdēšana vienā pieteikumā pieļaujama vienīgi šajā likumā norādītajos gadījumos. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka, ņemot vērā Satversmes tiesas procesa ekonomijas principu, atsevišķos gadījumos viena pieteikuma ietvaros var apstrīdēt arī vairāku normatīvo aktu normas, kas regulē savstarpēji cieši saistītus tiesību jautājumus (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2008. gada 29. jūlija lēmuma par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 75/2008 4. punktu*).

No pieteikuma ir gūstams apstiprinājums tam, ka apstrīdētās normas regulē savstarpēji cieši saistītus tiesību jautājumus un to satversmības izvērtēšana vienas lietas ietvaros varētu veicināt lietas vispusīgu un ātru izskatīšanu.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta otrajā daļā noteiktajām prasībām.

8. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta otro daļu persona ir tiesīga iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai vienīgi tad, ja tā ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, vai arī ja personai šādu iespēju nav.

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 373. panta septīto daļu prokurora lēmums, ar kuru noraidīta sūdzība par lēmumu atteikties uzsākt kriminālprocesu, nav pārsūdzams, taču Pieteikuma iesniedzējs vērsās pie ģenerālprokurora ar sūdzībām par prokurora lēmumu un virsprokurora atbildi uz sūdzību.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka situācijā, kad tiesību norma paredz skaidru un nepārprotamu aizliegumu kādu lēmumu pārsūdzēt tiesā, personai nav citu iespēju aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem (*sk. Satversmes tiesas 2014. gada 10. jūnija sprieduma lietā Nr. 2013-18-01 9. punktu*). Tātad konkrētajā situācijā nepastāv vispārējie tiesību aizsardzības līdzekļi Pieteikuma iesniedzēja pamattiesību aizsardzībai. Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja vērsanos pie ģenerālprokurora ar sūdzībām par prokurora lēmumu un virsprokurora atbildi uz sūdzību konkrētajā gadījumā nevar uzskatīt par vispārējo tiesību aizsardzības līdzekli.

Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtais daļas otrajam teikumam, ja nav iespēju Satversmē noteiktās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskāruma brīža.

Konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai skaitāms no **(datums)**, kad prokurors pieņēma lēmumu, ar kuru noraidīta Pieteikuma iesniedzēja sūdzība par lēmumu atteikties uzsākt kriminālprocesu. Pieteikums saņemts Satversmes tiesā 2021. gada 18. janvārī. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtais daļas otrajā teikumā noteiktajām prasībām.

9. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu pieteikumā ir jānorāda juridiskais pamatojums. Par juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē ir atzīstama juridiska argumentācija, kurā pamatota apstrīdēto normu neatbilstība pieteikumā norādītajām augstāka juridiska spēka tiesību normām.

Pieteikuma iesniedzējs pēc būtības uzskata, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, kā arī Konvencijas 6. panta pirmajai

daļai un 13. pantam, jo tās neļauj pārsūdzēt prokurora lēmumu, ar kuru noraidīta sūdzība par lēmumu atteikties uzsākt kriminālprocesu, tiesā.

Satversmes tiesa jau iepriekš ir atzinusi: likumdevējam ir plaša rīcības brīvība pieņemt procesuālos likumus un lemt par dažādu kategoriju lietu izskatīšanas kārtību un lēmumus pieņemamo iestāžu rīcības brīvības apjomu. Procesuālajos likumos noteiktajā kārtībā tiek skatītas atšķirīgas lietas, tiesai vērtējot atšķirīgas tiesiskās attiecības. Tāpat atšķirīgi tiek regulēta iestāžu un tiesu pieņemto lēmumu apstrīdēšanas un pārsūdzēšanas kārtība, kā arī procesuālo attiecību subjektu tiesību apjoms un rīcība (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 7. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-01-01 17. punktu*). Satversmes 92. pants negarantē personai tiesības prasīt jebkuru tai svarīgu jautājumu izlemt tiesā, tostarp, lai tiesā varētu pārsūdzēt katru izmeklētāja vai prokurora darbību (*sk. Satversmes tiesas 2004. gada 11. oktobra sprieduma lietā Nr. 2004-06-01 14. punktu un 2004. gada 6. decembra sprieduma lietā Nr. 2004-14-01 8. punktu*).

Pieteikumā ir norādīti vispārīgi iebildumi pret apstrīdētajām normām, kas balstīti uzskatā, ka prokurors savu funkciju ietvaros spriež tiesu, apgalvojumi, ka apstrīdētās normas izraisa korupcijas risku, norādes uz civilprocesa un administratīvā procesa tiesisko regulējumu, vairākiem starptautisko tiesību aktiem, kā arī prokuratūras darbības tiesisko regulējumu citās valstīs. Tomēr pieteikumā nav sniegts pamatojums tam, ka uz konkrēto situāciju nebūtu attiecināmas minētās Satversmes tiesas atziņas un Satversmes 92. panta pirmais teikums garantētu personai tiesības pārsūdzēt konkrēto prokurora lēmumu tiesā.

Savukārt pieteikumā ietvertie Pieteikuma iesniedzēja apsvērumi par prokuratūras darbu un prokuroru rīcību Pieteikuma iesniedzēja sūdzību izskatīšanā nav uzskatāmi par pieteikuma juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē, jo Satversmes tiesa nepārvērtē tiesību normu piemērošanas un interpretācijas jautājumus, un pat tiesību normas iespējami kļūdaina piemērošana nav pamats tiesību normas satversmības izvērtēšanai (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2017. gada 17. novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2017-01-01 11. punktu*).

Turklāt, lūdzot izvērtēt tiesību normu atbilstību ne tikai Satversmes, bet arī Konvencijas normām, pieteikumā jāpamato tas, ka attiecīgās Konvencijas normas paredz plašāku personas tiesību aizsardzības apjomu nekā Satversme un tādēļ apstrīdēto normu atbilstība Konvencijas normām būtu vērtējama atsevišķi. Šāds pamatojums pieteikumā nav sniegts.

Līdz ar to pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 1., 3. un 4. punktu, Satversmes tiesas 1. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 6/2021).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Sanita Osipova